

Motion till riksdagen 2021/22:3231

av **Martina Johansson m.fl. (C)**

Hållbar konsumentpolitik

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kommunernas konsumentvägledning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att konsumentvägledning bör kunna samordnas mellan kommuner och statliga aktörer och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt konsumentlagstiftning vid köp av digitala tjänster och digitalt innehåll och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en bredare översyn av de konsumenträttsliga regelverken och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Konsumentverket i uppdrag att se över skyddet för konsumenternas integritet vid e-handel och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att införa en central spärrtjänst som möjliggör för privatpersoner att spärra sig från att ta nya krediter och lån och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för att införa ett centralt skuldregister avseende privatpersoner och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en modernisering av lagstiftningen rörande ocker och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en betalningsplan på tre år vid skuldsanering och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning med uppdraget att ta fram förslag på stödåtgärder till barn till överskuldsatta föräldrar och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lotterier och speltjänster ska omfattas av distansavtalslagen och tillkännager detta för regeringen.

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa möjligheten att erbjuda lotter och spel på kredit eller mot faktura och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över det konsumenträttsliga skyddet för barn och unga i digitala miljöer och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges hållning avseende internationella regler i fråga om marknadsföring riktad mot barn och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en översyn av regleringen av sexistisk reklam och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av befintlig lagstiftning i syfte att öka tryggheten vid köp av begagnade bilar och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kunna flytta felparkerade fordon samt ökade befogenheter för polisen att omhänderta fordon med stora skulder och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur djursjukvården skulle kunna omfattas av konsumenttjänstlagen och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rätten till nummerportabilitet vid byte av bank och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt kontroll av att varor och tjänster uppfyller lagstadgade krav och säkerhetsföreskrifter och information till konsumentkollektivet om risker när produkter inte uppfyller sådana krav, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en förlängning av företags konsumenträttsliga bevisbördor för ursprungliga fel och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reklamationsrätten ska följa varan i stället för att stanna vid den ursprungliga köparen eller ägaren och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en lösning som säkerställer att resenärer har ett ekonomiskt skydd i de fall resor måste ställas in av orsaker som ligger utanför arrangörens kontroll, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Utvecklingen av handeln under de senaste decennierna har på många sätt gynnat konsumenterna. Utbudet av varor och tjänster är idag stort och det finns gott om olika alternativ att välja mellan. Den enskilde konsumenten har stor valfrihet, tillgång till fler försäljningskanaler och större makt och möjligheter att göra aktiva val. Konkurrensen har också lett till sänkta priser. Den ökade konsumtionen har dock haft en allvarlig baksida, främst i form av en ohållbar miljöbelastning. Därför är det helt avgörande att beslutsfattare på alla nivåer ser till att lagar och regler värnar en långsiktigt hållbar

utveckling (socialt, ekonomiskt och ekologiskt). Vidare, att man säkerställer regel- efterlevnad och att miljövärden, ändliga resurser och gemensamma tillgångar tillmäts sitt rätta värde, och att långsiktiga kostnader beaktas.

Utvecklingen har även inneburit att det i vissa fall blivit svårare för konsumenter att göra välgrundade val. Komplexiteten hos varor och tjänster har ökat. E-handeln och den digitala utvecklingen har också medfört att även konsumenter handlar på en internationell marknad. Konsumenten har ofta begränsade möjligheter att överblicka sådant som exempelvis tillverkningsförhållanden, en produkts totala miljöpåverkan, eller innehåll av skadliga ämnen. Även förutsättningen att som konsument kommunicera med tillverkaren kan vara begränsad. Samtidigt uttrycker många konsumenter ett starkt engagemang och vill göra medvetna val. Anmälningarna till Allmänna reklamationsnämnden (ARN) har ökat kraftigt under senare år och medvetenheten om konsumtionens miljöpåverkan uppmärksammas allt mer.

Konsumentvägledning

Engagemanget visar att behovet av konsumentvägledning är stort. En del av konsumentvägledningen ligger idag på kommunal nivå. Tanken är att på så sätt erbjuda ett mer direkt och personligt stöd, inte minst till konsumenter med särskilda behov, men också att kunna erbjuda fysiska möten och kännedom om lokala förhållanden. Antalet kommuner som erbjuder konsumentvägledning har dock minskat drastiskt. Detta drabbar framför allt personer som har svårt att tillvarata sina konsumentintressen och som ofta har stort behov av hjälp och vägledning i konsumentfrågor. En konsumentvägledning som bidrar till att konsumenterna gör färre misstag och är mer välinformerade bidrar också till att reducera samhällets kostnader för konsumentproblem, men även till att reducera handelns kostnader för klagomål. Bristen på konsumentvägledning borde därför vara av intresse för såväl kommuner som företag, varför en lösning skulle kunna vara att kommunerna i högre grad samverkar med företag kring detta. Regeringen bör också se över hur Konsumentverket och Allmänna reklamationsnämnden kan bidra till den kommunala konsumentvägledningen. Konsumentvägledning bör också kunna samordnas av kommuner och statliga aktörer. Det bör övervägas om detta ska kunna tillhandahållas via de statliga servicekontoren som nu också byggs ut med flera nyetableringar runt om i landet.

Kommunal konsumentvägledning har ofta en naturlig koppling till den kommunala budget- och skuldrådgivningen. Budget- och skuldrådgivningen utgör dock, till skillnad från den lokala konsumentvägledningen, en obligatorisk tjänst som kommunerna måste tillhandahålla. Konsumentvägledningen skulle rimligen kunna ingå som en del av det obligatoriska åtagandet att tillhandahålla budget- och skuldrådgivning eftersom områdena är närliggande. Samarbeten mellan kommuner, samt med företag och statliga aktörer på området, borde kunna resultera i en mer resurseffektiv och proaktiv samhällstjänst som också skulle kunna spela en viktig roll i att utbilda och informera elever på grund- och gymnasieskolor.

Digitaliseringen och översyn av de konsumenträttsliga regelverken

Digitaliseringen sätter konsumentlagstiftningen på prov. Regeringen har aviserat att en proposition om nya konsumentköpregler med anledning av digitaliseringen är i antågande. Det är angeläget att på ett bättre sätt slå vakt om konsumenternas intressen vid köp av digitala tjänster och digitalt innehåll. Enligt Centerpartiets mening finns det också ett mer generellt behov av att göra en bredare översyn av de konsumenträttsliga regelverken i syfte att åstadkomma en mer sammanhållen konsumentlagstiftning. Det finns mycket att vinna i fråga om tydlighet och överskådlighet för en bättre sammanhållen konsumentlagstiftning. Vid en sådan översyn skulle det också vara möjligt att ta ett helhetsgrepp i frågan om företagens information till konsumenten. Informationen som ges till konsumenten måste fylla sitt syfte. En större mängd information som kan uppfattas som svårtillgänglig kan exempelvis medföra att konsumenten mer slentrianmässigt trycker på godkänt vid konsumentavtal på internet.

Skyddet för konsumenternas integritet är en annan fråga som digitaliseringen ger upphov till. Stora mängder information lagras idag om konsumenter och deras köpmönster. Informationen används sedan för att skraddarsy erbjudanden och reklam till den enskilde konsumenten, på gott och ont. Informationen kan även säljas vidare till andra aktörer. De integritetsaspekter som uppstår måste beaktas och utvärderas löpande. Konsumentverket bör ges i uppdrag att ansvara för en sådan övergripande översyn.

Konsumtionslån

Svenska hushåll har en hög och ständigt ökande skuldsättning och ligger näst högst i Europa sett till skuldsättning per capita. Konsumtionslånen fortsätter att öka med drygt 7 procent per år, vilket är mer än bolånen. Enligt Finansinspektion utgör konsumtionslånen 20 procent av hushållens totala lån samtidigt som de står för mer än hälften av hushållens lånebetalningar i form av räntor och amorteringar. Konsumtionslånen har alltså större inverkan på svenskarnas månatliga ekonomi än bolånen. En femtedel av konsumtionslåntagarna får också betalningspåminnelser och 4,5 procent får inkassokrav. Bland låntagare under 25 år får drygt 8 procent inkassokrav. Detta tyder på en fortsatt problembild för snabblån och högkostnadskrediter trots införandet av ränte- och kostnadstaket 2018. Snabblån är fortsatt en inkörsport till betalningssvårigheter och grogrund till impulsiva ekonomiska beslut som lätt leder till en destruktiv cirkel. Siffrorna tyder också på en otillräcklig kreditprövning vid ansökan om konsumtionslån. Centerpartiet vill införa en central spärrtjänst, liknande Spelinspektionens nationella självavstängningsregister, Spelpaus.se, för att möjliggöra för privatpersoner att spärra sig från att ta nya krediter och lån. Vi vill också se över förutsättningarna för att införa ett samlat centralt skuldregister dit alla kreditinstitut redovisar sina fordringar på privatpersoner, samt se över om lagstiftningen avseende ocker behöver moderniseras. Lagstiftningen mot ocker är mycket gammal och är svår att tillämpa på dagens kreditmarknad. Regeringen bör därför göra en översyn av den civilrättsliga bestämmelsen om ocker.

Skuldsanering och överskuldssatta

Lagändringen 2016 gjorde det enklare att ansöka om skuldsanering. Efter lagändringen har antalet personer som ansöker om skuldsanering ökat kraftigt. Detta är positivt

eftersom det är angeläget att överskuldsatta har möjlighet att få bukt med sin situation. En skuldsanering är ofta en livsavgörande vändning; en chans att återvända till ett liv där ekonomin inte alltid spelar huvudrollen. Det är också angeläget för samhället att den överskuldsatte inte hamnar i ett livslångt utanförskap. I utredningsbetänkandet Vägen tillbaka för överskuldsatta SOU 2008:82, som föregick lagändringen, förslog utredaren, uppbackad av bl.a. Konsumentverket och Kronofogdemyndigheten, att en betalningsplan skulle sträcka sig över tre år. Lagändringen kom dock att resultera i en betalningsplan på fem år, men med ett antal betalningsfria månader. Centerpartiet är av uppfattningen att det är bättre att snabbt komma ur sin skuld än att få ett antal betalningsfria månader och menar därför att en treårig betalningsplan skulle underlätta och snabba på möjligheten att komma tillbaka till en normal levnadsstandard.

Enligt den statliga utredningen Ut ur skuldfällan SOU 2013:72 har närmre 40 procent av alla skuldsaneringsgäldenärer hemmavarande barn. Socialstyrelsen har beskrivit det som att dessa familjers livsvillkor sannolikt hör till de sämre i samhället. De barn som växer upp i familjer där föräldrarna är överskuldsatta präglas starkt, både på kort och lång sikt, av familjens ekonomiska svårigheter. Det är positivt att riksdagen nu beslutat att det generella, standardiserade, levnadsomkostnadsbeloppet för barn (det s.k. normalbeloppet) höjs från den 1 juni 2022. Denna förändring till trots behöver det sannolikt införas fler riktade stödåtgärder för barn till överskuldsatta föräldrar. Resurser ur Allmänna arvsfonden skulle exempelvis eventuellt kunna användas för riktade stödåtgärder. En utredning med uppdraget att ta fram förslag på stödåtgärder för barn till överskuldsatta föräldrar bör därför tillsättas.

Distansavtalslagen

Från 1 september 2018 gäller skriftlighetskrav vid telefonförsäljning för näringsidkare som på eget initiativ kontakter en konsument per telefon i syfte att ingå ett avtal enligt distansavtalslagen. Skriftlighetskravet omfattar alla varor och tjänster förutom lotterier/spel och paketresor. Argumenten för varför lotteri och speltjänster ska undantas är svaga. Riksdagen har sedan flera år tillbaka också riktat ett tillkännagivande till regeringen om att utreda om även lotterier bör omfattas av distansavtalslagens krav. Regeringen har ännu inte återkommit med anledning av tillkännagivandet. Centerpartiet anser att även lotterier och speltjänster bör omfattas av distansavtalslagen och därmed även av skriftlighetskravet vid telefonförsäljning. Möjligheten att erbjuda lotter och spel på kredit eller mot faktura bör också begränsas.

Barnreklam på internet

Barn spenderar allt mer av sin tid i digitala forum. I dagsläget saknas det förbud mot riktad barnreklam på internet och i appar. Inte sällan erbjuds möjligheten, även i sådana digitala miljöer som främst riktar sig till barn, att göra olika former av köp inuti exempelvis en app eller ett online-spel. Detta kan leda till ett starkt köptryck hos den unge. Centerpartiet anser därför att det finns ett behov av att se över det konsumenträttsliga skyddet för framför allt barn och unga i digitala miljöer. Centerpartiet anser också att det är angeläget att i EU-sammanhang fortsätta att värna den hårdare svenska lagstiftningen i fråga om marknadsföring riktad mot barn och att verka för att internationella regler utvecklas i denna riktning.

Sexistisk reklam

Idag finns möjlighet att anmäla sexistisk reklam till Reklamombudsmannen, näringslivets stiftelse för självreglering av etisk reklam. Att bli fälld av Reklamombudsmannen leder dock inte till någon direkt påföljd annat än risken för negativ publicitet och konsumentreaktioner.

Centerpartiet anser att det finns anledning att se över om självregleringen är en tillräckligt ingripande åtgärd och vill därför se över översyn av regleringen av sexistisk reklam. En sådan måste ta hänsyn till tryck- och yttrandefriheten.

Begagnade bilar

Försäljning av begagnade bilar är tyvärr ett område som utnyttjas för bedrägerier av olika slag. Även om det är möjligt att kontrollera fordonets skulder via Transportstyrelsens hemsida eller myndighetens röststyrda kundtjänst, kan varken Transportstyrelsen eller Kronofogden lämna en fullständigt uppdaterad bild över alla utfärdade fordonrelaterade skulder som finns för ett visst fordon. Detta beror på att det tar tid innan vissa skulder uppdateras eller registreras i vägtrafikregistret. Köparen riskerar därmed att få överta skulder eller att få fordonet beslagttaget av Kronofogden. Centerpartiet anser därför att det behövs en översyn av det regelverk som reglerar dessa affärer. Det brådskar också med hårdare tag mot så kallade bilmålvakter. Oftast redan skuldsatta personer vilka står som ägare åt fordon som i praktiken brukas av kriminella, som på det sättet undgår skatter, parkeringsböter och liknande. Det handlar om att snabbt kunna flytta felparkerade fordon och polisens möjlighet att omhänderta fordon med uppenbart stora obetalda fordringar.

Djursjukvård och förvaring av levande djur

De senaste åren har kostnaderna för djursjukvård ökat. Djursjukvård och veterinärtjänster, liksom förvaring av levande djur, omfattas inte av konsumenttjänstlagen. För att motverka orimligt höga veterinärkostnader och skydda djurägande konsumenter vill Centerpartiet se en utredning som undersöker hur djursjukvården skulle kunna omfattas av konsumenttjänstlagen. Utredningen ska också kartlägga hur regleringen av kostnader inom djursjukvården har förändrats över tid och hur försäkringarna har påverkats.

Nummerportabilitet vid byte av bank

Att byta mobilabonnemang är idag lätt då kunden har rätt att ta med sig sitt gamla telefonnummer. Det är praktiskt då många tjänster är knutna till det specifika numret och tanken med telefonen är att den som behöver kontakta dig vet numret i fråga. Samma sak gäller i viss mån kontonumret i din bank. Autogiron och e-fakturor är många gånger knutna inte bara till din person utan till ditt kontonummer. Ett av de krångligare och tidsödande momenten för den som byter bank är därmed att registrera om sig på olika autogiron m.m. Rätten till nummerportabilitet – det vill säga möjligheten att behålla sina kontonummer för den som byter bank – skulle ge en flexiblare marknad för banker. Det skulle även gynna konsumenterna som, genom att det blir enklare att byta bank, kan ställa högre krav och få bättre villkor.

Säkerhetsföreskrifter och standarder

Ökad prispress leder i vissa fall till varor av sämre kvalitet som i värsta fall kan få konsekvenser för säkerhet, liv och hälsa. Konsumenten har svårt att veta om en vara uppfyller de säkerhetsföreskrifter och standarder som vanligen gäller för varor av samma slag. Centerpartiet är av uppfattningen att det därför behövs tydligare och mer välspredd information till konsumentkollektivet om risker som kan följa vid köp utomlands eller via e-handel. Det är också angeläget att ytterligare stärka myndigheternas kontroll av att varor och tjänster uppfyller lagstadgade krav och säkerhetsföreskrifter. Detta är både en viktig del i att stärka konsumenternas trygghet, men också avgörande för att säkerställa konkurrens på lika villkor mellan producenter.

Stärkt reklamationsrätt för konsumenter

Ju längre en vara håller, desto bättre för miljön. Ett starkt konsumentskydd skapar incitament för tillverkare att producera varor som håller längre. Centerpartiet vill därför utöka den lagstadgade konsumenträtten för produkter så att företag har bevisbördan i ett år, istället för dagens sex månader, för att ett fel inte är ett ursprungligt fel. För att stödja återanvändning och vidareförsäljning av produkter som den enskilde inte längre behöver, samt för att förenkla för den som köper en begagnad sak, vill vi också att reklamationsrätten följer varan istället för att stanna vid den ursprungliga köparen. På samma sätt bör även den som köper en begagnad vara kunna reklamera tjänster, exempelvis reparations- eller renoveringstjänster, som utförts på varan.

Stärkt skydd för paketresekonsumenter

De senaste åren har belastat researrangörer hårt. Under pandemins inledning var man tvungen att ställa in resor på grund av omständigheter som inte arrangören kunnat påverka. Allt eftersom tiden gick stod det klart att någon ersättningsresa inte kunde komma i fråga. Resenärer har alltid rätt att få resan återbetald. Detta samtidigt som arrangören i sin tur har fordringar gentemot hotell, transportföretag och aktörer på resmålet. Den rådande situationen har blottlagt brister i det nuvarande resegarantisystemet i förhållandet mellan arrangör och resenär.

Centerpartiet tog därför under våren 2021 ett initiativ i civilutskottet, vilket ledde till att riksdagen fattade ett enhälligt beslut om att ta fram en lösning som säkerställer att resenärer i framtiden har ett ekonomiskt skydd vid omfattande naturkatastrofer, pandemier, krigssituationer etc. Det är angeläget att regeringen skyndsamt återkommer till riksdagen med förslag som innebär garantier åt resebranschen, dess kunder, samt att en fond kan byggas upp för framtida återbetalningar.

Martina Johansson (C)

Ola Johansson (C)

Johan Hedin (C)

Jonny Cato (C)

Per Schöldberg (C)

Helena Vilhelmsson (C)

Linda Modig (C)

Malin Björk (C)

Lars Thomsson (C)